
מנחות פה

גמ'. וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה - מאי שנא תקועה? אמר רבי יוחנן: מתוך שרגילין בשמן זית, חכמה מצויה בהן.

אמרי אמת בראשית חנוכה

בשם אאזז"ל נס חנוכה נעשה בשמן ושמן מביא חכמה כדאיתא בגמרא (מנחות פה ב), איתא (זוה"ק ח"א כו ב) די לחכימא ברמיזא ובני ישראל נמשכו אז ברמיזא מועטת כשמן שנמשך אחר הפתילה וכעין שכתוב (שיה"ש א ד) משכני אחריך נרוצה,

---

שם משמאל שמות פרשת תצוה וזכור

והנה שמן זית הוא דבר הנבדל ונפרד חשוכא מנהורא ומרירו ממתקא, שהרי זית קשה לשכחה היפוך החכמה, והוא מר בטבעו כאמרם ז"ל (עירובין י"ח ב) יהיו מזונותי מרורים כזית ביד הקדוש ברוך הוא, אלא שע"י כתישה וביטוש וסחיטה נפרד הטוב מהרע ומוציא שמנו, ושמן מפקח השכל ומחכים, כאמרם ז"ל (מנחות פ"ה א) מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהם, וכתישת הזיתים עד שמבטל צורתם הוא פועל דמיוני לאיש המבטל דעתו ורצונו להשי"ת, וכמו שע"י הכתישה מוציא שמנו ונעשה נפרד מפסולת עד שמוציאין ממנו שמן זך בלי שמרים, היינו שאיננו מתערב בו מגוף חומר הזית שטבעו היפוך השמן, כן איש המבטל דעתו ורצונו כנ"ל נפרדו ממנו חלקי הפסולת, והיא חכמה כח מה, שלעומת שנעשה נפרד מהפסולת וכל מעשיו לשמה זוכה לחכמה נבדלת שהיא בלי פסולת, וחכמה נבדלת בלי ביטול מעש"ט כנ"ל בלי פסולת אי אפשר, וע"כ בזה עצמו שהיא כלי אור בחכמה נבדלת הוא פועל דמיוני למעש"ט, ע"כ מעשים טובים שהם בלי פסולת כנ"ל מרומזים במנורה:

משמע, חכמה – שמן הן בהשפעה גופנית (תקוע) והן כביטוי פנימי (שם משמאל).

ובאיוב כח : הן יראת ה' היא חכמה ורש"י שם כתב זו צריכה לזו ואין חכמה בלא יראה ובספר עיקרים כתב שתכלית החכמה יראת ה'. ועיין שבת לא. – לא: בדיון האם החכמה מבוא ליראה או ההיפך (מה נחשב מפתחות פנמיים ומה חיצוניים).

שם משמאל בראשית חנוכה

כשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג.

הנה שמן הוא חכמה כבש"ס (מנחות פ"ה ב) מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן, וכתיב (תהלים קי"א) ראשית חכמה יראת ה', והיינו כי חכמה הבאה לאדם היא רק שפע אלקי, וזולתה איננה נקראת חכמה רק דרך השאלה, כדכתיב כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

וע"כ אי אפשר לאדם לקבל חכמה מהש"י רק ע"י יראה שהוא עומד מרחוק כדכתיב (ירמ' ל"א) מרחוק ה' נראה לי, וכמ"ש במשה רבינו ע"ה (שמות ג') אסורה נא ואראה את המראה וגו' ופירשו המפרשים במלת אסורה לעמוד מרחוק היינו להתרחק עוד יותר ע"כ ואראה את המראה, ויראה היא אותיות ראי', היינו באותה מדה שיש בו יראה זוכה לבחי' ראי', וחכמה היא בחי' ראי' שהיא ראית השכל,

וחכז"ל השתמשו תמיד במלת ראי' על החכמה נראין דברי פלוני רואה אני את דברי פלוני היינו שחכמתי ודעתו מסכימות לזה.

והנה היכל הוא במספר ס"ה כמספר שם אד' שהוא מרות ואדנות שהוא שם של יראה,

וע"כ החכמה האלקית שבישראל מכונה בשם שמנים שבהיכל.

והיונים הארורים הם לגמרי בהיפוך זה, שמדתם חוצפה ועזות שהיא היפוך מדת היראה, והרמב"ן כותב על אריסטו שחשב הוא ותלמידיו הרשעים שכל שאינו משיג בשכלו איננו אמת. והם כששלטו על ישראל הכניסו מדתם זו בישראל היפוך מדת היראה.

וזהו שטמאו כל השמנים שבהיכל. וטומאה היא מלשון טמטום כבש"ס יומא (ל"ט א) אל תקרי ונטמאתם במ אלא ונטמטם במ שפירש"י עבירה אוטמת וסותמת הלב מכל חכמה.

והיונים הארורים, במה שהכניסו מדתם מדת העזות שהיא היפוך היראה בלב ישראל, אטמו את השפעת החכמה האלקית מישראל ורצו להכניס בהם חכמתם חכמה חיצונית אשר באמת אין ראוי לקרותה חכמה, כי היא בנוי' על שכל אנושי שבמה נחשב הוא.

שהרי קצת חכמות תמצא גם בבע"ח הטבעיים כמו שספרו חכמי הטבע, וכמו שאנו רואין מבנין הכוורת של דבורים, ותחבולת בע"ח לצוד קצתם את קצתם ומעט חכמה שנמצאת בהם בחקירת האלקות שאיננה נמצאת מסוג זה בבע"ח גנובה היא אתם מספרי שלמה המלך ע"ה שהגיעו ליד אריסטו וגרע והוסיף והחליף לפי הלך רוחו עד שנהפכה לו לרועץ. וכל שאר חכמתם שנמצאת גם ביתר בע"ח, בזה מעט ובזה מעט על אופן אחר,

זה לעד אמת שאיננה נקראת חכמה בהחלט אלא דרך השאלה. וחכמה שראוי לקרותה חכמה היא רק חכמה אלקית שמשגי בכח הנשמה שבו ולא מפאת כח הגוף והרגלו.

וזהו שטמאו כל השמנים שבהיכל עד שלא נמצא אלא פך אחד של שמן חתום בחותמו של כהן גדול, היינו כדכתיב באהרן הכהן (מלאכי ב') ואתנם לו מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא. וכן מצינו בו מדת היראה מאד ואמר אוי לי שמא מעלתי בשמן המשחה, וספרו ז"ל שהי' רואה את המזבח בדמות עגל והי' מתירא לקרב אליו ופירש הרמב"ן (ויקרא ט', ז) שכ"כ קיים בעצמו וחטאתי נגדי תמיד עד שמחמת יראתו מחטא העגל נדמה לו כאילו העגל עומד ומעכב בקרבנותיו.

והנה כה"ג הוא הנקודה הפנימית שבישראל, ובכח קדושת הכה"ג עורר הנקודה הפנימית שבישראל ושם שוכנת מדת היראה למעלה מהשכל והזעת רק מצד עצם נפש ישראל, ומנקודה זו התפשטה שוב מדת היראה בכל ישראל ונתרבה החכמה מאד, וע"כ נעשה הנס בשמן להורות ענין נכבד זה:

מוסר אביך

נראה שמצות היראה כוללת כל הלימודים המביאים ליראת ד

אמרו חז"ל על פסוק ["איוב כח כח"](#): (הן יראת ד' היא חכמה) - ["שבת לא ב"](#): (הן אחת, "שרק היא לבדה חכמה, וכמו שכתב [בהקדמת מסלת ישרים](#). ודבר זה יפלא מאד: הלא גדר החכמה הוא מה שצריך עיון, והרבה דברים זולת למודי היראה צריכים עיון!

והנראה בזה, שכל הלימודים, כשאחד מעיין בהם, ותוצאות העיונים ימסור לחברו בקיצור, מקבל חברו את החכמה כמו מי שהגה בעיונו זמן רב. כמו עניני הלכה, שבמקום שנפל ספק מצד סתירת סוגיות או קושיות הנופלות בדברי התלמוד והפוסקים, צריך שקידה ועיון להעמיד דבר על בריו, אבל אחרי הבירור, כשיאמר אותו לאיזה אדם בקיצור, ידע השומע אותו כמו מי שהגה ועיין וחדש בעצמו; משא"כ יראת ד', שאע"פ שלמוד היראה שוה לשאר לימודים, בסיזור כללים וחוקים, המודיעים לנו גדולת יוצרנו יתברך ויתרומם, וישנם מקומות וענינים הדורשים ליבון וביור, מכל מקום, גם אחרי הבירור, כשיאמר קיצור הדברים למי שלא ירד לעומק הענינים, לא יבין.

והיעד על זה, שהעיד לנו החסיד ר' משה חיים לוצאטו בספרו [פתחי חכמה ודעת](#), שצריך לדעת שורש החכמה ונקודתה על מה תסובב; ואמנם השורש, אפשר להימסר בקיצור, אבל אין דרך לידיעתו כי-אם כשילמוד כל פרטי הדרושים שלו בארוכה, כי רק אז יבין חשיבות השורש. לכן ודאי רק יראת ד' לבדה היא חכמה, חכמה אמתית שלא תשתנה להיות ידיעה בעלמא בלא חכמה; אבל כל הידיעות שבעולם, בין ידיעות עניני הלכות עמוקות, בין ידיעות טבע הנמצאים מצד עצמם, אינן כ"א ידיעה, אלא שיפול בהן קושי בהשגת ידיעתן עד שנצטרך להשתמש גם בהן בכח החכמה, שמעיקרו לא נברא באדם כ"א לצורך היראה לבדה.